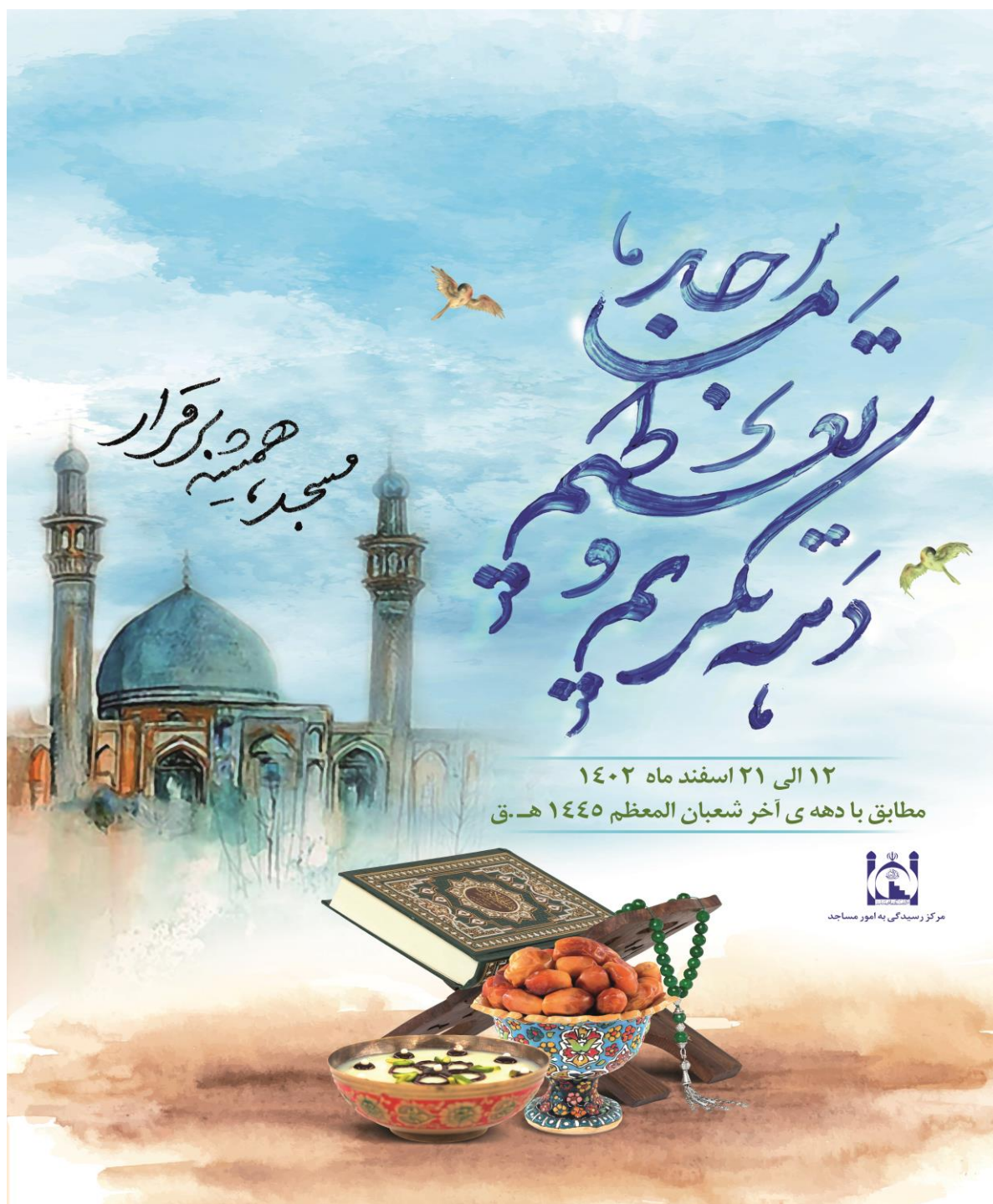

شیوه‌نامه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

۱۲ الی ۲۱ اسفند ماه ۱۴۰۲
مطابق با دهه‌ی آخر شعبان المعظم ۱۴۴۵ هـ.ق

مرکز رسیدگی به امور مساجد

معاونت فرهنگی اجتماعی
مرکز رسیدگی به امور مساجد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست:

۳ مقدّمه
۴ اهداف دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۴ رویکردها و سیاست‌های مرکز در خصوص دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۵ یادآوری
۶ عناوین و اقدامات پیشنهادی روزهای دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد
۷ اقدامات تخصصی
۷ اقدامات عمومی قابل انجام در مساجد
۸ اقدامات حمایتی
۹ ضمانت
۱۰ ضرورت حضور فعال خانواده‌ها در مساجد
۱۰ آثار و برکات «ارتباط با مسجد» و نقش آن در تحکیم و تعالی بنیان خانواده
۱۲ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در موضوع خانواده
۱۳ شیوه‌نامه‌ی طرح مسجد برقرار
۱۵ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در خصوص «رونق تولید»
۱۸ ایده‌های مرتبط با دهه تکریم و تعظیم مساجد
۲۵ شاخص‌های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

مسجد عبادتگاه عاشقان و بندگان صالح خداوند و بزرگترین و مهمترین پایگاه اسلام است. در طول تاریخ اسلام، مساجد همواره کانون عبودیت، بصیرت و دانش، معرفت و فقاہت، آموزش قرآن و اخلاق، تبلیغ دین و اصول آن و ابلاغ احکام شرع بوده، هست و خواهد بود. علما و دانشمندانی که به مدارج عالی کمال دست یافته اند در پرتو انس با مسجد و تعلیم و تربیت در سایه ی آن بوده است؛ مسجد از جهات مختلف در به کمال رساندن افراد و جامعه نقش دارد.

به تعبیر مقام معظم رهبری مد ظله العالی: «مسجد اهمّیت دارد، پایگاه است؛ همچنان که معروف شده در زبانها واقعاً پایگاه است. نه فقط پایگاه برای فلان مسئله ی اجتماعی، [بلکه] مسجد می تواند پایگاه همه ی کارهای نیک باشد؛ پایگاه خودسازی، انسان سازی، تعمیر دل و تعمیر دنیا و مقابله ی با دشمن و زمینه سازی برای ایجاد تمدن اسلامی و بصیرت افزایی افراد؛ و هَلُمَّ جَرّاً. مسجد یک چنین جایگاهی است.»

معظم له در پیامی که برای نوزدهمین اجلاس سراسری نماز صادر فرمودند، به چارچوب های کلی مسجد طراز اسلامی اشاره می فرمایند: «منظور از مسجد طراز اسلامی مسجدی است که در همه ابعاد همانند مسجدالنبی صدر اسلام باشد و در آن طراز قرار گیرد. به عبارت بهتر مسجدی که در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان نقطه ثقل و کانون جامعه و نظام اسلامی باشد. مسجدی که بتواند نظام اسلامی را به سمت دستیابی به تمدن نوین اسلامی نزدیک کند، مسجدی است که مردم برای رفع همه نیازهای مادی و معنوی اساسی خود به آن مراجعه نموده و از این نقطه ی کانونی هدایت و رهنمون شوند.

به فضل الهی و با همت ائمه ی محترم جماعات و سایر فعالان مساجد طی سال های گذشته با ارتقای بارمعنایی و قدرت فرهنگ سازی دهه ی تکریم و تعظیم مساجد به سمت نهادینه سازی مفهومی جامع تر و نزدیک تر به شأن و منزلت خانه ی خدا حرکت کرده و به تعظیم خانه های خدا و تکریم مردم پرداختیم. امسال شعار «مسجد، همیشه برقرار» را سرلوحه ی طراحی برنامه های دهه تکریم و تعظیم مساجد قرار داده و فضای مسجد را از همه نظر مهیای حضور میهمانان خدا می گردانیم و مصمم هستیم تا علاوه بر عطف افشانی فضای کالبدی و ظاهری مسجد، به رونمایی از ظرفیت ها و کارکردهای کمرنگ شده ی این نهاد محوری جامعه ی اسلامی بپردازیم و در گستره ای فراگیرتر و عمیق تر، تکالیف امت اسلامی را درباره ی کانون های توحید و عبادت و محورهای بصیرت و نشر معارف اسلامی بازشناسی نماییم.

دهه تکریم و تعظیم مساجد، نقطه ی آغازی جهت پرداختن به شعار سال برگزیده از سوی رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در سال ۱۴۰۲ نیز می باشد و می بایست با تبیین صاحب نظران، به سهم خود در تحقق "مهاری تورم، رشد تولید" کمک نماییم. مسلماً مساجد یکی از بهترین بسترهای تحقق این موضوع می باشد. شیوه نامه ی حاضر که برای بهره برداری ائمه ی محترم جماعات، کارگزاران و فعالان مساجد تنظیم شده است، تلاش دارد به تبیین اهداف برگزاری دهه ی تکریم و تعظیم مساجد، به ضمیمه ی رویکردها و سیاست ها، عناوین مصوب برای دهه ی مذکور، اقدامات جریان ساز، برنامه های اختصاصی و بالأخره تدابیر حمایتی و تشویقی بپردازد.

➤ اهداف برگزاری ویژه برنامه‌های دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

۱. ترغیب به مشارکت مردم در جهت حضور فعال در برنامه‌های مساجد؛
۲. ایجاد نشاط معنوی و زمینه‌سازی استقبال شایسته از ماه مبارک رمضان؛
۳. تبیین و معرفی کارکردها، ویژگی‌ها و جایگاه والای مساجد در جامعه اسلامی؛
۴. فرهنگ‌سازی، اصلاح نگرش و تقویت مطالبات حقیقی عموم برای حرکت به سوی تحقق آرمان مسجد طراز؛
۵. تلاش برای معرفی و الگوسازی مساجد نمونه در جهت ارتقای سطح کیفی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی؛
۶. تجلیل و تقدیر از کارگزاران خدمتگزار در مسجد؛
۷. توجه به اهمیت تقویت بنیان خانواده با محوریت مسجد و تقویت پیوند آنها به عنوان دو نهاد مؤثر در تربیت؛
۸. تقویت جایگاه مسجد در مدیریت مسائل محله و محوریت مسجد در جریان‌های اجتماعی؛

➤ رویکردها و سیاست‌ها در ارتباط با دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد

۱. فرهنگ‌سازی جهت مردمی شدن برنامه دهه تکریم و تعظیم مساجد؛
۲. نمایش اتحاد و انسجام یاوران نظام مقدس جمهوری اسلام به عنوان اصلی‌ترین پایگاه دفاع از ارزش‌ها؛
۳. تمرین فعالیت‌های فرهنگی جمعی ذیل شورای فرهنگی مسجد؛
۴. زمینه‌سازی جهت ارتقای نقش مساجد به عنوان پایگاهی برای فعالیت‌های عام‌المنفعه؛
۵. انتقال دغدغه‌ی گرامیداشت مساجد و فرهنگ‌سازی پیرامون دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد به دستگاه‌ها و نهادها و مردمی شدن این مناسبت در قالب برنامه‌های مؤثر و هماهنگ؛
۶. جلب نظر نمازگزاران و فرهنگ‌سازی در میان عموم مردم در خصوص بازتعریف کارکرد مساجد؛
۷. جلب توجه و جذب اهالی محل به سمت مسجد از طریق مراجعه و مواجهه‌به‌چهره و بذل محبت به همسایگان در خارج از محیط مسجد؛
۸. ایجاد انگیزه و نشاط در نوجوانان و جوانان در جهت حضور فعال و مؤثر در مسجد؛

۱. آنچه در ادامه تقدیم حضور می‌گردد، صرفاً به منزله‌ی پیشنهاد است و تردیدی نیست که ابتکار، تدبیر، تجربه و شناخت دقیق ائمه‌ی محترم جماعات از مختصات ویژه‌ی هر مسجد و در نهایت، تشخیص و مدیریت حضرات، فضایی جذاب و به‌یاد ماندنی را در مساجد ایجاد خواهد نمود.
۲. انتخاب اولویت و محور برنامه‌ای سالیانه برای مساجد و همچنین تعیین شعار متناسب، از آن‌رو صورت می‌پذیرد که موجبات هم‌افزایی و حرکت هماهنگ و فرهنگ‌ساز مساجد را برای جلب توجه‌ی نخبگان و گروه‌های مرجع جامعه به موضوعات کلیدی، فراهم نموده و تغییر رویکرد فعالان خانه‌ی خدا را برای فراهم نمودن اقتضانات جذب مخاطبان جدید بویژه جوانان به مساجد، موجب گردد و در این رابطه، دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد، بهترین بستر زمانی برای آماده‌سازی افکار عمومی تلقی می‌گردد.
۳. تلاش شده در این شیوه‌نامه، به حداقل‌ها پرداخته شود و از نگاه آرمانی و پیشنهادهای دور از دسترس به مساجد خودداری گردد.
۴. معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز آمادگی دارد نظرات و پیشنهادات ائمه‌ی محترم جماعات در خصوص برنامه‌های ارائه شده و سؤالات بزرگواران را از طریق نواحی دریافت نموده و برای سالهای آتی استفاده نماید.

عناوین و اقدامات پیشنهادی روزهای دهی تکریم و تعظیم مساجد «مسجد، همیشه برقرار»
 ۱۲ اسفند ۱۴۰۲ لغایت ۲۱ اسفند ۱۴۰۲ مصادف با دهی آخر شعبان المعظم ۱۴۴۵ ه ق

روز	روز هفته	قمری	شمسی	عنوان روز	اقدامات پیشنهادی
روز اول	شنبه	۲۱ شعبان	۱۲ اسفند	مسجد، محور اتحاد ملی	<ul style="list-style-type: none"> ➤ دعوت از اقشار مختلف مردم برای حضور در مسجد ➤ برگزاری ویژه برنامه‌ی "جشن رفاقت بعد از رقابت" با اجرای برنامه‌های جذاب و متنوع (ترجیحاً در فضای باز) ➤ توزیع بسته‌های فرهنگی و پذیرایی در منازل همجوار مسجد
روز دوم	یکشنبه	۲۲ شعبان	۱۳ اسفند	مسجد، جبهه جهاد تبیین	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ایراد سخنرانی انگیزشی و بیان دستاوردهای انقلاب اسلامی ➤ شناسایی و تجلیل از فعالان عرصه‌ی جهاد تبیین و دعوت کنندگان به حضور حداکثری در انتخابات منطقه و محله ➤ برگزاری مسابقه کتابخوانی با موضوع جهاد تبیین
روز سوم	دوشنبه	۲۳ شعبان	۱۴ اسفند	مسجد پایگاه احسان و نیکوکاری	<ul style="list-style-type: none"> ➤ توزیع بسته‌های معیشتی ➤ سرکشی از معلولین محله ➤ تجلیل از خیرین و صندوق‌های قرض الحسنه محلی ➤ تقدیر از حامیان ازدواج آسان ➤ برگزاری کارگاه آموزشی با موضوع مهارت‌های زندگی
روز چهارم	سه شنبه	۲۴ شعبان	۱۵ اسفند	مسجد و ترویج فرهنگ درختکاری	<ul style="list-style-type: none"> ➤ کاشت نهال شمر به نام شهدا در فضای سبز متعلق به مسجد ➤ هماهنگی با نهادهای زیربند و اهدای نهال به نمازگزاران و تشویق به کاشت ➤ تبیین بیانات رهبری پیرامون حفاظت از محیط زیست
روز پنجم	چهارشنبه	۲۵ شعبان	۱۶ اسفند	مسجد برقرار و پر نشاط	<ul style="list-style-type: none"> ➤ غبارروبی و عطر افشانی مسجد با حضور اهالی مسجد و محله ➤ تقدیر از کارگزاران و خادمین مسجد برقرار ➤ تبیین و دعوت از خادمین افتخاری برای مسجدی همیشه برقرار ➤ دعوت از اقشار و اصناف جهت کمک به قرار نمودن مسجد با ارسال کارت دعوت
روز ششم	پنج شنبه	۲۶ شعبان	۱۷ اسفند	مسجد، مروج فرهنگ مقاومت، ایثار و شهادت	<ul style="list-style-type: none"> ➤ تقدیر از ایثارگران و تجلیل از خانواده‌ی معظم شهدای منطقه و محله ➤ غبارروبی و عطر افشانی قبور مطهر شهدای گمنام همجوار ➤ دیدار با جانبازان بستری در آسایشگاه‌ها و مراکز درمانی
روز هفتم	جمعه	۲۷ شعبان	۱۸ اسفند	مسجد، میعادگاه منتظران؛ نماز جمعه تجلی انتظار	<ul style="list-style-type: none"> ➤ برگزاری دعای روحبخش ندبه و ایراد سخنرانی با موضوع معارف مهدویت ➤ غبارروبی و عطر افشانی مسجد با حضور اهالی مسجد و محله ➤ مهیا نمودن زمینه حضور حداکثری مردم محله در نماز جمعه ➤ برپایی غرفه‌ی فرهنگی مسجد در مصلا‌ی نماز جمعه
روز هشتم	شنبه	۲۸ شعبان	۱۹ اسفند	مسجد، کانون همدلی نوجوانان	<ul style="list-style-type: none"> ➤ برپایی ایستگاه فرهنگی و اجرای پیویش "حس خوب" ویژه دانش آموزان ➤ برگزاری مراسم نمادین جشن تکلیف دانش آموزی ➤ برگزاری مسابقات فرهنگی و ورزشی ویژه نوجوانان ➤ تقدیر از دانش آموزان نخبه‌ی علمی، فرهنگی، هنری و ورزشی منطقه و محله
روز نهم	یکشنبه	۲۹ شعبان	۲۰ اسفند	مسجد، پایگاه تعالی جوان مومن انقلابی	<ul style="list-style-type: none"> ➤ برگزاری کرسی آزاداندیشی با حضور جوانان با موضوع «آرمان جوانان» ➤ تقدیر از نخبگان علمی، فرهنگی، هنری و ورزشی جوان منطقه و محله ➤ برپایی تریبون آزاد و پاسخ به پرسش‌ها و شبهات جوانان ➤ برگزاری مسابقه‌ی ورزشی ویژه جوانان

روز دهم	دوشنبه	۳۰ شعبان	۲۱ اسفند	مسجد، کانون نیایش و معنویت	➤ برگزاری مراسم جشن تکلیف ویژه «روزه اولی‌ها» ➤ برگزاری مراسم جشن حلول ماه مبارک رمضان ➤ فراخوان پویش «سفره‌های آسمانی» جهت جلب مشارکت افطاری ساده ➤ برگزاری مراسم روحبخش دعای آخر ماه شعبان
------------	--------	----------	----------	-------------------------------	---

➤ اقدامات تخصصی

- ۱- هماهنگی با صدا و سیما و سایر رسانه‌ها و نیز تدابیر لازم برای پوشش تبلیغات محیطی در حد توان به عمل خواهد آمد.
- ۲- ترویج شعار راهبردی "**مسجد، همیشه برقرار**" به اشکال مختلف، بویژه با تکرار از زبان گروه‌های مرجع مدنظر قرار خواهد گرفت.
- ۳- ستاد خبری دهه تکریم و تعظیم مساجد، از ابتدای اسفند ۱۴۰۲، آمادگی دارد در صورت کسب اطلاع از برنامه‌های الگوساز مساجد به این مناسبت، از طریق نواحی مربوطه، نسبت به پوشش خبری و تهیه گزارش اقدام نماید. همچنین این آمادگی وجود دارد که از طریق پایگاه تخصصی مسجد به نشانی www.Masjed.ir، گزارش‌های متنی و تصویری مساجد به صورت اینترنتی نمایش داده شود.
- ۴- "**پایگاه تخصصی مسجد**"، به‌عنوان مرجع محتوایی در موضوع "مسجد"، از ابتدای اسفندماه، علاوه بر تقدیم مقالات مرتبط، به تأمین محتوای پیشنهادی برای سخنرانی ائمه‌ی محترم جماعات (فیش سخنرانی) همّت خواهد گماشت.
- ۵- در پایگاه تخصصی مسجد، پوستر طراحی شده این دهه، قرار داده شده است و قابل چاپ می باشد.

➤ اقدامات عمومی پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد

۱. فعال‌سازی یا تشکیل شورای فرهنگی مسجد به این مناسبت، با مدیریت و نظارت امام جماعت محترم و ایجاد زمینه برای کارگروهی فعالان و ارکان مؤثر مسجد؛
۲. ایراد سخنرانی توسط ائمه‌ی محترم جماعات و سخنرانان مسلط به تناسب عناوین دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد؛
۳. نصب بنر دهه‌ی تکریم و تعظیم مساجد در شبستان برادران و خواهران در مقابل در ورودی یا در کنار محراب مسجد و نصب بنر بیرون از ساختمان در معرض دید اهالی محل، عابرین و همسایگان مسجد؛
۴. نصب بنر با محتوای آیات و احادیث مرتبط با فضائل حضور در مسجد و خدمت به مسجد در معرض دید نمازگزاران و اهالی محل؛
۵. آذین‌بندی و چراغانی سردر مساجد و فضا سازی داخلی، به مناسبت فرارسیدن ماه مبارک رمضان؛
۶. برگزاری مسابقات مختلف فرهنگی با موضوع اهمیت و جایگاه حضور جوانان در مسجد طراز اسلامی؛
۷. اعلام فراخوان در مسجد و محیط پیرامونی برای جلب مشارکت مردمی در امر عطف‌افشانی و زیباسازی مسجد و ایجاد امکان نقش‌آفرینی برای علاقمندان و اقشار مختلف مردم؛

۸. استفاده از ظرفیت شهرداری‌ها برای شستشوی فرش‌ها، نظافت عمومی و تعمیرات مورد نیاز مسجد، به‌خصوص ارتقای وضعیت و کیفیت سرویس‌های بهداشتی؛
 ۹. بررسی دقیق وضعیت ایمنی مسجد با دعوت از کارشناسان مطلع آتش‌نشانی و تجهیز مسجد به امکانات مربوطه؛
 ۱۰. استفاده از ظرفیت ادارات بهداشت مناطق برای بازدید از مسجد و اهتمام در امر رفع اشکالات و ایرادات احتمالی؛
 ۱۱. استفاده از ظرفیت آموزش و پرورش مناطق و شهرستان‌ها، شورای شهر و روستا، سایر ادارات و نهادهای مربوطه برای حمایت از برنامه‌های فرهنگی مشترک با مسجد در این ایام؛
 ۱۲. برگزاری مسابقه ی کتاب‌خوانی و معرفی منبع با موضوعات مرتبط؛
 ۱۳. برگزاری نشست‌های جذاب تبلیغی با حضور طلاب خارجی مقیم ایران و مستبصرین؛
 ۱۴. برپایی نمایشگاه، اعم از نمایشگاه کتاب و محصولات و دستاوردهای فرهنگی، متناسب با گروه‌های سنی جهت استفاده ی خانواده‌ها؛
 ۱۵. فراهم آوردن امکان رؤیت سخنران، با حفظ حدود شرعی برای بانوان و یا استفاده از دوربین مداربسته در جهت تکریم ایشان و ایجاد انگیزه جهت بهره‌برداری بیشتر از برنامه‌ها؛
 ۱۶. بازدید امام جماعت و اعضای محترم شورای فرهنگی مسجد از مساجد مجاور و مساجد موفق با هدف آشنایی با برنامه‌ها و تجربیات موفق ایشان در حوزه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی؛
 ۱۷. هماهنگی با مشاور حقوقی امین برای حضور در مسجد و ارائه خدمات مشاوره‌ای رایگان به نمازگزاران؛
 ۱۸. هماهنگی با پزشکان متخصص و متخصصین حوزه ی سلامت، برای حضور در مسجد و ارائه توصیه‌های عمومی به نمازگزاران با اولویت موضوعات پیشگیرانه مثل دیابت، چاقی، سرطان، بیماری‌های قلبی، بیماری‌های تنفسی، آلرژی و تغذیه‌ی سالم؛
 ۱۹. دعوت از کارشناسان حوزه ی سیل و زلزله برای آموزش نمازگزاران و آماده کردن ایشان برای مقابله ی مناسب با حوادث غیرمترقبه؛
 ۲۰. دعوت از کارشناسان آتش‌نشانی برای آموزش نکات ایمنی به نمازگزاران؛
 ۲۱. دعوت از کارشناسان انتظامی برای ارائه توصیه‌های امنیتی و اقدامات پیشگیرانه خانواده‌ها در زمینه ی آسیب‌های اجتماعی و موارد مرتبط؛
 ۲۲. اقدام به پخش اذان از طریق بلندگوی مسجد با در نظر گرفتن موارد ذیل :
- الف) پخش صدای ملکوتی اذان از بلندگوی مساجد در هر سه وعده، با صدای خوش، به‌وسیله مؤذن مسلط؛
- ب) پخش اذان با درجه‌ی صدای متناسب و آرامش بخش، بدون پخش مناجات و مقدمه و مؤخره با دستگاه پخش‌کننده ی مناسب؛
- ج) انتخاب لحن آرام و صدای متناسب و درجه صدای پایین در پخش اذان صحیح؛
- د) عدم پخش صوت برنامه ی درون مسجد و صوت مکبر از بلندگوی مسجد؛
- *** برپایی ایستگاه فرهنگی مقابل در اصلی مسجد و طراحی تبلیغات کاغذی با عنوان "یک حس خوب"؛ اهداء تراکت به همراه بسته ی کوچک پذیرایی (شکلات و نقل) جهت دعوت از نوجوانان و جوانان برای حضور در مسجد و جذب حداکثری؛

➤ اقدامات حمایتی برای مساجد برگزار کننده‌ی برنامه‌های دهه‌ی تکریم

- ۱- مقالات مورد نیاز، طرح پوستر و بنر دهه تکریم و تعظیم مساجد و موارد قابل استفاده دیگری نیز بر روی پایگاه تخصصی مسجد بارگذاری شده است.
- ۲- مساجد هر ناحیه در طول برگزاری برنامه‌های دهه تکریم و تعظیم مساجد، با تشخیص و معرفی مدیران و همچنین بر اساس گزارش‌های ارسالی مساجد به دبیرخانه، شناسایی شده و مورد تقدیر قرار خواهند گرفت.

➤ ضمائم

- ضرورت حضور فعال خانواده‌ها در مساجد
- آثار و برکات «ارتباط با مسجد» و نقش آن در تحکیم و تعالی بنیان خانواده
- اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در موضوع خانواده
- شیوه‌نامه‌ی طرح مسجد برقرار
- اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در سطح مساجد در خصوص «مهار تورم، رشد تولید»
- ایده‌های مرتبط با دهه تکریم و تعظیم مساجد
- شاخصه‌های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

➤ ضرورت حضور فعال خانواده‌ها در مسجد

مسجد مهمترین و عالی ترین کانون الهی در جهت رشد و بالندگی و شکوفایی معنوی، علمی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، هنری، و اقتصادی مسلمانان در اعصار مختلف بوده و هست خواهد بود. این مکان‌های مقدس گذشته از نقش مهمی که در عبودیت و بندگی خداوند داشته است، اسباب عزتمندی و توانمندی مسلمین در زمینه‌های مختلف علمی، آموزش، تربیتی و خانوادگی و ... را ایفا نموده است. شایان ذکر است اگر جامعه اسلامی خواستار نظام خانوادگی مطلوب و سرشار از معنویت و اخلاق بوده و به دنبال تحکیم بنیان خانواده و شکوفایی و پویایی آن است، می‌بایستی به این کانون‌های مقدس و بوستان‌های الهی و بهشتی که در طول تاریخ کانون‌های بیداری و معرفت و بصیرت اسلامی نیز بوده، بیشتر توجه نمایند و ارتباط با مساجد که دارای فواید ارزنده‌ای می‌باشد و از اسباب عمده‌ی وحدت در نظام خانوادگی و اجتماعی بوده را حفظ نمایند تا قله‌های رفیع سعادت‌مندی و پیشرفت توأم با افتخار را در جهان ببینند و از هر جهت الگویی برای جهانیان باشند.

خانواده و در این بین، خاصه مادران به عنوان اولین و با دوام ترین عوامل رشد شخصیت فرزندان بوده و مسجد نیز به عنوان مهم ترین پایگاه عبادی و اجتماعی اسلام با کارکردهای مخصوص به خود، می‌تواند در صورت تعامل و ایفای نقش سازنده‌اش، بهترین و سالم ترین اثرگذاری را بر روی کودکان، نوجوانان و جوانان داشته باشد. از دیدگاه آموزه های اسلامی فرزند به عنوان امانت در دست خانواده‌ها بوده و از این رو آنها وظیفه دارند تا فرزندانشان را دینی، اخلاقی و مودب تربیت نمایند. در این رابطه نقش مادران از دیدگاه بزرگان دینی و روانشناسی دارای اهمیت بیشتری می‌باشد و از طرفی چون وظیفه تربیت بسیار سخت و سنگین می‌باشد، والدین می‌توانند با یاری خواستن از مساجد که به عنوان پایگاه‌های تربیتی و اخلاقی شناخته می‌شوند در ایفای وظیفه خود بهتر عمل نمایند. البته مساجد نیز باید در سطح مسجد طراز اسلامی با کارکردهای مختلف تربیتی، آموزشی، تبلیغی، عبادی و... باشد تا در سطح کامل تری بتواند با خانواده‌ها در ایفای این مهم تعامل برقرار نماید.

➤ آثار و برکات «ارتباط با مسجد» و نقش آن در تحکیم و تعالی بنیان خانواده

۱- مسجد کانون آرامش بخش و بازتاب آن در خانواده ی اهل مسجد:

با حضور والدین و فرزندانشان در مسجد و اقامه ی نماز یا شرکت در جلسات و مناسبت های دینی، سخنرانی، عزاداری و اعیاد اسلامی که معمولاً در مساجد برپا می گردد، روحیه نشاط و آرامش و شادابی در خانواده اهل مسجد مهیا می گردد. زیرا مسجد خانه ی خداست و قرارگاهی است که با نام و یاد خدا آرامش بر قلوب و اهل خانواده حاکم می گردد.

۲- مسجد الهام بخش نظم و انضباط در زندگی خانوادگی:

نمازی که به انسان توصیه شده که در اوقاتی معین بویژه همراه با جماعت و حضور در مسجد اقامه گردد، انسان را وقت شناس و منظم می نماید. پرواضح است حضور خانواده اهل مسجد در خانه ی خدا ضمن ثواب و پاداش فراوان که از ناحیه ی حق تعالی به آنان عنایت می گردد. زمینه نظم و وقت شناسی در زندگی را نیز به آنان می آموزد.

۳- مهیا ساختن خانواده اهل مسجد در جهت اعتلای شناخت و معرفت نسبت به دین و دستورات دینی:

برای رسیدن به تکامل، نخستین گام کسب «معرفت و بصیرت» یعنی نورانیت دل و دیده است. شناخته و معرفتی که از یک سو به فهم و مقام والای پروردگار و از دوم سو شناخت دین برگزیده ی آن یعنی اسلام و از سوم سو شناخت نسبت به دستورات ارزنده ی آن بینجامد سرمنشاء این معرفت رسیدن به کمال یعنی قرب الی الله است که بخش عمده ای از آن را می توان در مسجد و اقامه ی نماز جماعت یافت.

۴- مسجد کانون ایمان و عبودیت علم و دانش و معارف قرآنی و بازتاب آن در زندگی خانوادگی:

خانواده اهل مسجد با حضور در خانه ی خدا در تلاشند که زمینه ی ایمان کامل و دانش اندوزی را در خود مهیا گردانند. بنظر می رسد یکی از اهداف نبی مکرم اسلام(ص) درباره مسجد این بود که به مردم تفهیم نمایند که علم و ایمان با یکدیگر توأم است یعنی هر کجا مسجد بنا شد، آنجا کانون تعلیم و تربیت و علم و دانش نیز می باشد.

۵- مسجد عامل بازدارنده خانواده از انحرافات:

خانواده اهل مسجد با حضور در خانه ی خدا و اقامه نماز نیرو و جان تازه ای می گیرند و خود را پیوسته در محضر خداوند می بینند و از اینکه در محضر الهی معصیت نمایند، شرمسار می گردند. در واقع انس با مسجد عامل بازدارنده از انحرافات است. رسول خدا (ص) در این راستا فرمود: «کسی که با مسجد انس گیرد خدای تعالی نیز با او انس گیرد» (عزیزی فضایل و آثار مسجد ص ۵۰ به نقل از کنز العمال ج ۷ ص ۶۴۹)

۶- مسجد و پیامدهای آن در استقامت و صبر در کانون خانواده:

خانواده ی اهل مسجد که انس حضور در مسجد، تمامی وجودشان را مملو از عشق به خدا نموده از صبر و نماز در زندگی کمک می گیرند و در مقابل تند بادهای مختلف و شبیخون های فرهنگی خود را نباخته و همواره و با ثبات قدم در صراط مستقیم به حرکت خود ادامه می دهند و از دشمنان خدا و حضرات معصومین (علیهم السلام) و مغرضان، هراسی به خود راه نمی دهند.

۷- مسجد و امنیت خانوادگی و اجتماعی:

یکی از آثار و برکات عمده ی نماز «دوری از زشتی ها و منکرات» است که خداوند در سوره ی عنکبوت آیه ی ۴۵ به آن اشاره نموده است. بدیهی است خانواده ای که پیوسته در مسجد رفت و آمد دارد و از برکات آن بهره مند شدند، خداوند را حاضر و ناظر اعمال خود می دانند و پیوسته اهل مراقبه از خویشتن بوده و به محاسبه ی نفس خود می پردازند. از این رو جامعه از خانواده اهل مسجد و بطور کلی از مسجدیها نوعی امنیت خاطر احساس می کند و اعتماد به آنان نسبت به بقیه افراد جامعه بیشتر است.

۸- مسجد و گسترش عواطف انسانی در کانون خانواده:

حضور خانواده اهل مسجد، در بیت الله، زمینه را برای آراسته شدن به صفات زیبایی الهی فراهم می کند. زیرا خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد. (ان الله جمیل و یحب الجمال) (نهج الفصاحه، حدیث شما ۱۸۸ ص ۱۷۲)

در واقع با حضور در مسجد عواطف سرشار انسانی و صفات پسندیده الهی در وجود انسان رشد نموده و کانون خانواده محل آرامش و صداقت، صمیمیت، مهرورزی، عفو و گذشت، تعاون و همکاری می گردد و زمینه را برای شکوفایی استعدادها و نبوغ و خلاقیت و نوآوری فراهم می نماید.

۹- مسجد کانون حیا، غیرت، حجاب، و بازتاب آن در خانواده ی اهل مسجد:

با حضورمان در مسجد و احترام خاصی که برای این جایگاه مقدس قائلیم پیوسته در مراقبه هستیم که نکند از ما خطایی سرزند، سخن بیهوده ای یا حرکت ناشایستی از ما بروز کند این مراقبت به نوعی زمینه را برای حیای از خداوند در ما فراهم می کند. وسعت این حیا در زمینه های دیگر زندگی بویژه «حیا در خانواده» را نیز به ارمغان می آورد.

۱۰- مسجد و تکامل خانواده:

نماز این توانمندی را دارد که بخاطر پشتوانه عظیم معارف اسلامی از انسان های عادی نمونه های فضیلت، تقوا و شیفتگان کرامت انسانی و ره یافتگان به شاخه طوبی تربیت نماید. (سعید تهرانی، فروغ نیایش، ص ۱۰۸)

➤ اقدامات پیشنهادی و قابل انجام در موضوع خانواده

۱. سخنرانی با موضوع سبک زندگی اسلامی و بیان ویژگی های آن
۲. برگزاری کارگاه های آموزشی با موضوع مدیریت خانواده، اصلاح روابط بین اعضای خانواده و سبک زندگی اسلامی
۳. حضور در مراسمات شادی و غم خانواده های محله مسجد جهت برقراری ارتباط با آنان و جذب به مسجد
۴. برنامه ریزی کوهپیمایی و پیاده روی خانوادگی اهل مسجد جهت ایجاد انس و الفت
۵. طراحی و اجرای اردوها و زیارت های گروهی کم هزینه خانوادگی به ویژه برای اقشار کم درآمد
۶. برگزاری جلسات هم اندیشی در مسجد و دعوت از خانواده ها جهت بیان تجارب خود در زمینه سبک زندگی، مدیریت مصرف و ..
۷. معرفی هفتگی کتاب با موضوعات مرتبط جهت تحکیم خانواده
۸. برگزاری جلسات مشاوره ی خانواده و حل اختلافات خانوادگی به طور مستمر
۹. تأسیس کانون مداخله در بحران طلاق در مسجد جهت ارائه مشاوره های لازم و جلوگیری از بروز طلاق
۱۰. ارسال دعوت نامه مکتوب به خانواده ها برای حضور در نماز جماعت یا مراسمات مذهبی و عزاداری ها
۱۱. برگزاری همایش خانه و مسجد و تقدیر از خانواده های شرکت کننده در نماز جماعت
۱۲. مصاحبه با خانواده های موفق مسجدی و چاپ و توزیع در قالب مجلات و ...
۱۳. حضور امام جماعت و افراد برجسته و موجه مسجد به صورت دوره ای در منازل همسایگان مسجد و احوالپرسی و رسیدگی به مشکلات آنان
۱۴. آشنا کردن خانواده ها با عواقب طلاق و آسیب های ناشی از آن برای فرزندان و زوجین
۱۵. تشکیل کارگروهی جهت رسیدگی به مشکلات خانواده ها
۱۶. استفاده از ظرفیت فضاهای مجازی در آموزش خانواده ها
۱۷. اهداء محصولات فرهنگی و آموزشی به خانواده های مسجدی
۱۸. تشکیل کارگروهی جهت بررسی علل طلاق خانواده های محله مسجد و راه های مقابله با آن

طرح یک دغدغه:

"یک نکته‌ای که بنده بارها این راعرض کرده‌ام، این است که مسجد بایستی برقرار باشد؛ که حال‌خوب [باتوجه به] آمارهایی که بیان کردند، بحمدالله تاحدودی گویا این جور شده، تحقق پیدا کرده لکن باید کامل بشود. وقت نماز، مسجد باید باز باشد. هر سه وقت درمسجد باید نمازجماعت برگزار بشود؛ بنا را براین باید گذاشت. حالا ممکن است بنده مثلاً فرض کنید توانایی ندارم که هر سه وقت بروم، خوب یک نفر دیگر را حتماً آنجا بگذارم که سه وقت دراین مسجد نماز اقامه بشود. ودرمسجد از پیش از ظهر که باز می‌کنند برای نماز ظهر و عصر، تا شب بعد از نماز عشا باز باشد؛ این جور نباشد که درمسجد را ببندند. بنده شنیدم بعضی‌ها می‌گفتند «عصری وارد تهران شدیم، نماز ظهر و عصر می‌خواستیم بخوانیم، درهرمسجیدی رفتیم بسته بود»؛ البته مال چند سال پیش است؛ نه، مسجد باید باز باشد."

فرمایشات رهبر معظم انقلاب در دیدار با ائمه جماعات مساجد استان تهران ۱۳۹۵/۵/۳۱

برنامه‌های پیشنهادی

۱. برنامه‌ریزی و طراحی راهکارهای مناسب برای اداره مسجد توسط خود مردم و اهالی محل. مردمی بودن مسجد لازمه مسجد برقرار است
۲. باز بودن درب مسجد از بعد از اذان و نمازجماعت صبح تا طلوع آفتاب، بعد از اذان و نمازجماعت ظهر و عصر تا غروب آفتاب و تا ساعتی بعد از اذان و نمازجماعت مغرب و عشا
۳. برگزاری جلسه‌ی توجیهی با هیئت امناء، خادم مسجد و سایر دست‌اندرکاران مسجد جهت تبیین اهمیت اقامه‌ی نماز جماعت در سه وعده (به ویژه نمازجماعت صبح) و باز بودن درب مسجد در ساعات میانی روز
۴. پیشنهاد می‌شود در غیر از زمان اقامه نماز جماعت، برای جلوگیری از اتلاف انرژی در شبستان اصلی مسجد، فضای کوچکتری از مسجد برای اقامه‌ی نماز فراهم گردد.
۵. فراخوان، جذب، آموزش و سازماندهی خادمان افتخاری در راستای تأمین نیروی انسانی کافی برای تحقق مسجد برقرار
۶. تأمین هزینه‌های مترتب بر باز بودن درب مسجد به ویژه هزینه انرژی و گرمایش و سرمایش محیطی، از طریق مدیریت درآمدهای مسجد و یا رایزنی با ارگان‌های مسئول برای جلب حمایت (شهرداری، اداره اوقاف، ستاد اقامه نماز و ...)

۷. برنامه‌ریزی و هماهنگی با نهادهای متولی برقراری امنیت به ویژه نیروی انتظامی و همچنین استفاده از ظرفیت پایگاه بسیج جهت تأمین امنیت نمازگزاران در ساعات باز بودن درب مسجد و به خصوص در هنگام نماز جماعت صبح
۸. طراحی کارت دعوت و دعوت از همسایگان مسجد برای حضور در نماز جماعت و مشارکت در برنامه‌های مسجد
۹. تقدیر از نوجوانان و جوانانی که به صورت مستمر در نماز جماعت (به ویژه نماز جماعت صبح) شرکت می‌کنند، در جمع نمازگزاران
۱۰. تولید محتواهای اثرگذار (بروشور، کتابچه و...) با موضوع اهمیت و فضائل اقامه نماز جماعت در مسجد (بویژه اقامه نماز جماعت صبح)
۱۱. نصب طرح‌های گرافیکی مخصوص روایات اقامه نماز جماعت صبح
۱۲. خطابه با موضوع فضائل سحرخیزی و عبادت در بین الطلوعین و فضائل اقامه نماز جماعت صبح
۱۳. تدارک پذیرایی بعد از نماز صبح حتی المقدور تدارک صبحانه مختصر یا چای و...
۱۴. ورزش صبحگاهی اهالی مسجد بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح
۱۵. مناجات خوانی یا قرائت زیارت عاشورا بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح
۱۶. کوهنوردی دسته جمعی و یا پیاده‌روی خانوادگی اهالی مسجد در روز جمعه بعد از اقامه‌ی نماز جماعت صبح و دعای ندبه
۱۷. مراعات حال همسایه‌های مسجد در پخش اذان صبح (عدم پخش قرآن قبل از اذان و دعاهای بعد از اذان)
۱۸. استفاده از طلبه‌های ساکن محله مسجد جهت امامت نماز جماعت صبح (در صورت عدم توانایی حضور امام جماعت راتب)
۱۹. تهیه لیستی از اعضای داوطلب جهت تماس گرفتن و بیدار کردن آنها برای حضور در نماز جماعت صبح

➤ ایده‌های مرتبط با دهه تکریم و تعظیم مساجد

۱. سلام همسایه

“همسایه” و همسایگان شایسته در احادیث دینی، حقیقتاً مرواریدهایی در شهر اسلامی هستند که به موجب آنها شهرها برکت یافته و آبادان می‌گردند. چنانچه پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می‌کند (الکافی، ج ۴، ص ۴۹۱).

یکی از مکان‌هایی که در آن همسایه بسیار مورد سفارش است و از سویی همسایه را سفارش نموده‌اند که نسبت به آن مکان موظف و مسئول باشد، مساجد است. این رابطه دو طرفه هم بر شایستگی همسایه مسجد می‌افزاید هم به واسطه توجه همسایه به مسجد، موجب رونق و آبادانی شهر و محله است. مسجد می‌تواند با رجوع به همسایه خود و ارسال دعوتنامه‌ای جهت حضور، در ایجاد این رابطه پیشقدم باشد:

ایده

ارسال کارت دعوت با امضای مسجد برای اهالی محل و همسایگان مسجد.

مسئله

لزوم فعال بودن نقش مسجد در برقراری ارتباط با اهل محل و همسایگان

شرح ایده

با توجه به انفعال طبیعی انسان‌ها در برابر احسان از یک سو و با لحاظ جایگاه قدسی مسجد و تاکید بر گستره‌ی همسایگی آن با بناهای همجوار تا ۴۰ باب، مناسب به نظر می‌رسد که به منظور تلاش برای جذب حداکثری به مسجد، از کسانی که کمتر به مسجد می‌آیند (یا اصلاً نمی‌آیند) در قالب یک کارت شکیل، دعوت رسمی به عمل آید.

بایدها

۱. جداییت، زیبایی و سادگی توأمان از الزامات این کارت است.
۲. از اشخاص موجه و خوش نام محله و یا اقشاری که برای خانواده‌ها جذابیت دارند (مثلاً کودکان و نوجوانان) استفاده شود.
۳. پیراسته بودن ظاهر نامه‌رسان (دعوت‌کننده) از هرآنچه که برای بیننده دافعه دارد.

نبایدها

۱. کارت دعوت حتماً به دست اشخاص برسد و از انداختن در لای درب‌ها پرهیز شود.

زینت‌ها و مستحبات

استفاده از عبارات مناسب و مهیج (ترجیحاً با بار عاطفی) در تهیه محتوا و مخصوصاً عنوان نامه، مثلاً از عناوینی چون: “سلام همسایه” استفاده شود.

بهره‌گیری از متون دینی و تاکید بر شرافت همسایه بودن با مسجد؛

قرین گشتن نامه با یک شاخه گل؛

مقارن گشتن ابلاغ دعوت با یک مناسبت ویژه: شب جمعه، اعیاد مذهبی و ...

دعوت کنندگان برخوردار از یک نماد خاص که افزایش دهنده جذابیت است استفاده کنند، مثلاً اگر از کودکان استفاده می‌شود، لباس فرم یا حمایل خادمی داشته باشند.

پشتوانه نظری

الذین یبلغون رسالات الله... (احزاب ۳۹)

۲. یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم... (انفال ۲۴)

۲. جشن روزه‌اولی‌ها

جشن تشریف آغازین روزه‌های بندگی و پیمودن مسیر تقرب به سوی پروردگار است. آموزش دین و احکام جز از طریق احترام و گرامیداشت فرزندان میسر نمی‌گردد چرا که تربیت فرزند در گرو نیکو داشتن مقام اوست. چنانچه امام صادق(ع) در این باره فرموده‌اند: فرزندان را گرامی بدارید و آدابشان را نیکو کنید تا آموخته شوید. یکی از سیره‌های عملی در میان بزرگان و علما برای تربیت فرزند، احترام به کودک و بزرگداشتن او در نزد دیگران است. نوشتن کتاب، نگارش نامه‌های محبت‌آمیز و حکیمانه، گرفتن مراسم و هدیه دادن و نذری دادن برای فرزند از جمله این سنت‌های زیباست. جشن تشریف و برگزاری مراسم برای نومکلف‌ها و روزه اولی‌ها نیز می‌تواند دریچه‌ای زیبا به سوی تربیت فرزندان باشد؛ بنابراین شایسته است هیئت امنای مسجد با همکاری مسئولین دولتی برای مساجد تابلوهای راهنما و علائم هدایت‌گری طراحی و نصب کنند که عموم را به مسجد راهنمایی کند. نصب بردها و تابلوهای راهنما در کنار برنامه‌های کاربردی که اقتضای جهان رسانه‌ای امروز است می‌تواند در شاخص‌سازی مسجد در معماری شهری موثر باشد:

ایده

برگزاری جشن روزه اولی‌ها در مسجد

مسئله

تسهیل امکان جذب کودک و نوجوان به مسجد

شرح ایده

یکی از راه‌های ماندگار کردن و مهم جلوه دادن حوادث، پیوند زدن آن با خاطرات خوش است. در همین راستا و به منظور ایجاد جذابیت بیشتر مسجد برای کودکان و نوجوانان، برپایی مراسمی با عنوان جشن روزه اولی‌ها (یعنی کسانی که برای اولین بار روزه می‌گیرند) مناسب به نظر می‌رسد.

بایدها

لازم است که شناسایی صحیح و اطلاع‌رسانی کافی در این زمینه صورت پذیرد.

نبایدها

با توجه به اینکه ممکن است برخی از کودکان و نوجوانان قبل از بلوغ هم تجربه روزه گرفتن داشته باشند، لازم است که طرح، محدود به کسانی که اولین روزه‌داری را تجربه می‌کنند نشود تا زمینه آشنایی بیشتر این دو قشر فراهم شود و برای تجربه‌داران هم حفظ انگیزه شود. ممکن است کسانی باشند که علی‌رغم مکلف بودن، به هر دلیل (با عذر شرعی یا بدون عذر) موفق به روزه گرفتن نشده باشند، لازم است که ایشان نیز از این جشن محروم نشوند.

زینت‌ها و مستحبات

توأم بودن جشن با افطار.

رعایت مناسب بودن ارزش غذایی افطار با توجه به بنیه کم کودک و نوجوان.

هدیه دادن (ترجیحا بسته فرهنگی با توجه به نیاز کودک و نوجوان: رساله آموزشی، نرم‌افزار آموزشی، تابلو و...).

استفاده از نمادهای هماهنگ:

کارت سینه، گل سینه، لباس رسمی یکدست، حمایل.

پشتوانه نظری

دلایل دینی (قرآن و روایت) که بر تعظیم شعائر الهی دلالت دارند همچون:

سوره حج آیه ۳۲: **ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ**؛ این است فرایض خدا و هر کس شعایر خدا را بزرگ دارد در حقیقت آن حاکی از پاکی دل هاست.

۳. همیار خادم

خادم مسجد؛ نشانش را که پیرسی ماهی‌های سرخ، شمعدانی سرپله‌ها، کفش‌داری، ادعیه کتابخانه، مهرهای بهم ریخته جامه‌پوشی، آئین‌های رنگارنگ، پرده‌ها و پنجره‌ها، جاروی قدیمی مسجد همه برایت از او خواهند گفت. همان دم که اسمش را می‌شنوی، بوی اسپند را به خوبی احساس می‌کنی و طنین گرم صدایش را همه جای خانه خدا می‌شنوی.

قدم که به بهشت مسجد بگذاری اوست که اول بار به استقبال می‌آید و تو را تا صف‌های بندگی راهنمایی می‌کند. دوشادوش امام مسجد، راهنمای زائران خداست و گاه می‌بینی اش که همبازی کودکان‌های مسجد شده است. او خادم بهشت است و امروز تو هم اگر آستین‌هایت را بالا بزنی و لباس خدمت بپوشی، همیار خادم بهشت خواهی شد؛

ایده

تبیین اهمیت جایگاه خدمت به مسجد

مسئله

روشن نبودن جایگاه خادم مسجد طراز اسلامی و حدود وظایف او در مسجد

شرح ایده

یکی از معضلات مساجد، هم سنخ نبودن متقابل توان خادم (از نظر علمی، جسمی، مهارت‌های ارتباطی و...) با رسالت‌های مسجد طراز اسلامی است. برای رفع این معضل و تکریم جایگاه خدمت به مسجد می‌توان از راهکارهای زیر بهره جست:

متولیان مسجد (خصوصاً امام جماعت) با تکیه بر ثواب‌های کم‌نظیری که در متون دینی برای منصب شریف خدمت به مسجد آمده، این شأن شریف را مورد غبطه نماز گزاران قرار دهند.

از داوطلبین برای شرکت در این امر ثبت نام به عمل آید.

امام جماعت و هیأت امنا در معرفی خود به عنوان خادم افتخاری مسجد پیشگام شوند.

لیستی از نقش‌های خدمت مسجدی را عرضه و برای آن طلب نیرو کنند.

بایدها

تعریف نقش‌های ریز برای همه اقشار مسجد (کودکان، نوجوانان، بانوان و...).

لزوم رعایت هماهنگی میان نقش‌ها و خادمان افتخاری.

عرصه‌هایی که بیشتر دیده می‌شوند در اولویت خدمت رسانی قرار گیرند، مثلاً:

چینش نیروها از ابتدای مسجد همراه با خوش آمدگویی به واردین و اهدای کیسه کفش به ایشان

کمک به سالمندان ناتوان (گرفتن دست ایشان و هدایت‌شان به صندلی‌های مربوطه).

جفت کردن کفش‌ها

واکس زدن کفش‌ها

توزیع چای و ...

جارو زدن مسجد

نبایدها

بسندگی نکردن خدمت به مسجد به ایام غبارروبی مساجد (دهه آخر شعبان) و توسعه کمی آن به همه زمان‌های فعالیت مسجد (مخصوصاً اوقاتی چون شب‌های جمعه).

در حاشیه نرفتن نقش خادم مسجد.

زینت‌ها و مستحبات

لزوم دعوت از بزرگان محله (شخصیت‌هایی که برخوردار از عنوان‌های اجتماعی‌اند)، برای مشارکت در این امر

استفاده از نمادهای سخت‌افزاری مناسب برای خدام افتخاری (مخصوصاً خادمان کم سن)، مواردی چون:

گل سینه

یونیفورم

حمایل

کارت قابل نصب بر روی سینه

استفاده از عناوین جذاب بر روی نمادهای مربوطه، عناوینی چون:

همیار خادم بهشت/همیار مسجد و ...

پشتوانه نظری

آیاتی که به عمران مسجد توجه دارند(۱۸توبه).

روایاتی که برای انجام کوچکترین اعمال خدماتی در مسجد فضایل فراوان قائل شده‌اند(روشن کردن چراغ در مسجد، زدودن غبار از مسجد و ...

من لایحضره الفقیه، ج ۱، ثواب الاعمال ص ۲۹

۴. غمگساران مسجدی

غمگساری از غمدیدگان و مستمندان جامعه یکی از مولفه‌های مهم مومنان است که در قرآن بدان اشاره شده است. همچنین وقتی سیره عملی ائمه معصوم را می‌خوانیم، روایت‌هایی موثر خواهیم دید که در آن ائمه در نیمه‌های شب، غذا بر دوش خود نهاده و مستمندان جامعه را یاری می‌رسانند و حتی در میانه نماز خویش هم، از آن چشم‌پوشیده‌اند.

اولین صندوق امداد را جوانان مسجد جلیلی تهران بنیان گذاشتند. همین ایده بعدها در فرمان امام خمینی(رحمه‌الله) برای تشکیل صندوق کمیته امداد برای همه نیازمندان تبلور یافت و جنبه‌ای سراسری و ملی یافت. تشکیل کمیته امداد که خود بتواند از این صندوق و خیرین آن حمایت کرده و آن را ساماندهی کند از ضروریات و نشانه‌های یک مسجد فعال است:

ایده

تشکیل کمیته امداد "غمگساران مسجدی" در مسجد

مسئله

نامناسب بودن وضعیت ارتباط نیازمندان با مسجد؛ از ابراز نیاز گرفته تا مراحل رسیدگی به نیاز

شرح ایده

نه در اهمیت غمگساری تردیدی هست و نه ناشایست بودن وضعیت فعلی ابراز فقر که در بسیاری از مساجد شاهد آن هستیم قابل چشم‌پوشی است. لذا با توجه به کراهت شدید تکدی‌گری، شایسته است که مساجد برای هدفمند ساختن کمک‌های مردمی و هدایت آن به سمت نیازمندان واقعی، ساز و کار ویژه‌ای جهت این امر داشته باشند. لذا پیشنهاد می‌شود که:

نخست متولیان مسجد (مخصوصا امام جماعت) بر اهمیت امداد به مومنان و دستگیری از ایشان تاکید کنند. (لااقل یک سخنرانی مهیج در این زمینه انجام شود).

بر ناپسند بودن گداپروزی تاکید شود.

کمیته‌ای جهت شناسایی مستمندان، جمع کمک‌ها و رساندن صدقات به نحو شایسته به ایشان تشکیل شود.

بایدها

کمیته مذکور زیر نظر امام جماعت باشد.

در شناسایی و بازدید از محل زندگی فقرا، احتیاطات لازم از قبیل رعایت مسائل شرعی در برخورد با نامحرم (مخصوصا هنگامی که مددجو از بانوان بی‌سرپرست است) و حفظ شأن و آبروی افراد مورد تاکید قرار گیرد.

علاوه بر شناسایی مستمندان واقعی، امتیازاتی همچون مومن بودن و اهل ابراز نبودن و... برای اولویت‌بندی مدنظر قرار گیرد.

زینت‌ها و مستحبات

از افراد مسن در ترکیب اعضای کمیته بهره جسته شود.

برای فقرا شناسنامه صادر شود (یعنی مجموعه‌ای از اطلاعات ضروری ایشان مورد ثبت و ضبط قرار گیرد).

از تکدی‌گری در مسجد جلوگیری به عمل آید (هر کس علنا ابراز فقر کرد او را متوجه مسئول کمیته کنند).

گزارش عملکرد کمیته در فواصل زمانی مناسب به اطلاع خیرین رسانده شود تا ضمن جلب اعتماد بیشتر، نمایشی از یک تعاون منسجم هم صورت پذیرد.

غیر از کمک‌هایی که به صورت منظم در اوقاتی چون شب‌های جمعه و... جمع‌آوری می‌شود، برنامه‌ای ثابت، همچون ذبح گوسفند در اول هر ماه قمری و توزیع آن بین فقرا، وجود داشته باشد و عده‌ای عضو ثابت در این طرح مشارکت کنند و مسئول کمیته هم قبل از موعد مذکور (مثلا اول هر ماه) از طریق امکانات موجود (پیامک، شبکه تلگرام و...) به اعضا یادآوری و هم پس از آن حتما گزارش اجرا داشته باشد.

پشتوانه نظری

مجموعه آیات و روایاتی که بر تعاون مومنانه و تلاش برای قضاء حوائج مومنان تاکید دارند.

مقام معظم رهبری (پیام به اجلاس ۱۹ نماز): مسجد باید رابطه‌ی خود را با... غمدیدگانی که غمگساری می‌جویند... برقرار و مستحکم کند.

۵. شب حیات

یکی از نشانه‌های مومنان، شب زنده‌داری و استفاده از خلوت و آرامش شب برای ارتباط با معبود حقیقی عالم است. خداوند در تاریکی شب‌ها و در شورانگیزی اسحار است که بندگان خالص خویش را برمی‌گزیند و بر بندگی‌شان مهر تایید می‌زند، دعاها را مستجاب می‌نماید و آرزوها را بر بال پرواز می‌نشانند. یکی از شب‌های حیات مومنان، به راستی شب‌های جمعه است که بسیار در احیاء و استفاده از آن سفارش گردیده است. تدارک شب‌های جمعه مسجد به عنوان شب حیات در زمانی که زندگی امروز به انسان مهلت خلوت و تفکر نمی‌دهد، می‌تواند ایده‌ای برای بهبود حال و هوای جامعه مومنان به ویژه جوانان باشد:

ایده

احیای یک شب جمعه در ماه

مسئله

لزوم بازتعریف نقش مسجد در ایجاد فضای خلوت با معبود

شرح ایده

شکی نیست که سیمای مومنین در منظومه معارف دین، با زهد در شب و خروش در روز شناسانده شده و نیاز به خلوت‌گزینی با معبود، از جمله نیازهای اساسی انسان مومن است. از جمله برنامه‌هایی که می‌توان با محوریت مسجد انجام داد، توسعه مراسم احیاء و بسنده نکردن به شب‌های قدر است.

بایدها

جمعی بودن این مراسم نباید مانع خلوت‌گزینی شود، لذا حتما باید وقت خلوت هم در برنامه لحاظ شود. در شب‌هایی این برنامه صورت پذیرد که فردایش تعطیل رسمی است. از زحمت برای مجاوران پرهیز گردد.

زینت‌ها و مستحبات

فرهنگ‌سازی و انگیزه‌سازی توسط امام جماعت بسیار موثر است.

توزیع پذیرایی مختصر در خلال برنامه‌ها به منظور حفظ نشاط؛

استفاده از ادعیه پرمغز و مختصر و توضیح فرازها؛

توجه به فضاسازی مناسب (دما، نور، صوت و...):

پشتوانه نظری

مقام معظم رهبری (پیام به اجلاس ۱۹ نماز): خلوت انس با خدا و جلوت حشر با مردم... دوگانه‌ای است که تصویر مسجد اسلامی و فاصله آن با عبادتگاه‌های رائج ادیان دیگر را نمایان می‌سازد.

➤ شاخصه‌های امام جماعت مسجد طراز اسلامی

مسجد نور و امید محله است و آبادانی مسجد به امام آبادگر است. اگر مسجد نور محله است، امام مسجد طراز اسلام هم نور مسجد و محور مسجد است. انسان الهی، محیط خود را روشن می‌کند و چشم امید جامعه، به مسجد است و چشم امید مسجد، به امام جماعتی است که باید مایه حیات و روح مسجد باشد.

آنچه که در ادامه، بدون تنظیم از باب اهمیت و اولویت، به عنوان ویژگی‌ها و شاخص‌های امام جماعت مسجد طراز تقدیم شده است، در صورت تحقق موجب عزت و کرامت مسجد نزد مومنین می‌شود و بدون تردید مساجدی که از امام جماعتی در این سطح برخوردار باشند، هرگز گرد مظلومیت و مهجوریت را بر خود نخواهند دید.

پروردگار متعال را شاکریم که بسیاری از مساجد از وجود چنین ائمه‌ی جماعتی برخوردارند و در طول سال مورد تکریم قرار می‌گیرند:

۱. در ارائه برنامه‌های الگوساز، برای جذب کودکان و نوجوانان به مسجد موفق است.
۲. در ارائه برنامه‌های الگوساز، برای بانوان موفق است.
۳. شورای فرهنگی مسجد را تشکیل داده است و از این ظرفیت برای برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های فرهنگی - مذهبی، مناسبتی و جریان‌ساز مثل: کرسی‌های تلاوت، دهه تکریم و تعظیم مساجد، روز جهانی مسجد و... استفاده می‌نماید.
۴. در ارائه برنامه‌های الگوساز، برای تقویت بنیان خانواده، همانند: خدمات مشاوره‌ای تخصصی، حل اختلافات، زمینه‌سازی برای معرفی جوانان هم کفو و مناسب ازدواج به خانواده‌ها تلاش می‌کند.
۵. بی‌تکلف است و از نگاه‌یبا نشاط و با طراوت برخوردار می‌باشد.
۶. فرهنگ دینی امر به معروف و نهی از منکر را در میان اهل مسجد تقویت می‌کند.
۷. روحیه‌اش انقلابی و شخصیتش مجاهد و خستگی ناپذیر است.
۸. سیره‌اش هماهنگ با سیره معیار و خلقتش خلق نبوی است.
۹. امامت مسجد را از همه کارها مهم‌تر و مقدس‌تر می‌داند.
۱۰. بنا بر نظر رهبر فرزانه انقلاب^(دامت برکاته) که فرمودند: هر کسی هر جا هست، باید آن‌جا را مرکز عالم بداند و آن کار را مهم‌ترین کار به حساب بیاورد، مسجد خود را مرکز عالم می‌داند.
۱۱. در مسجد حضور منظم دارد، قبل از همه مومنین در مسجد حاضر و بعد از همه مومنین از مسجد خارج می‌شود.
۱۲. از ظرفیت مسجد برای ترویج و گسترش اخلاق اسلامی در میان مومنین و اهل محل بهره می‌برد.
۱۳. مأمومین خود را به نام می‌شناسد و احوال آن‌ها را می‌پرسد.
۱۴. به نظافت مسجد اهمیت می‌دهد و این امر را به تنهایی بر عهده خادم مسجد نمی‌اندازد.
۱۵. با برنامه وارد مسجد می‌شود، به مسجد نگاه نظام‌مند و برنامه‌ای دارد و تا سال‌های آینده مسجد خود را در نظر گرفته و برای آن برنامه‌ریزی کرده است.
۱۶. با همسایه‌های مسجد ارتباط برقرار می‌کند و مراقبت می‌نماید که مسجد برای احدی مزاحمت نداشته باشد.
۱۷. به پشت پرده مسجد هم توجه دارد. بخش بانوان در مسجد او، منزوی و فراموش شده نیست، گاهی مراجعه می‌کند و به بررسی وضعیت می‌پردازد و برای ارتباط مستمر با بخش بانوان مسجد، از محارم خود رابطی مشخص می‌نماید.
۱۸. جوانان مسجد را به عنوان بازوی خود و وزرای خود در مسجد محسوب می‌نماید، به ایشان احترام می‌گذارد، مسئولیت می‌دهد و مسئولیت می‌خواهد.

۱۹. برای اداره مسجد، از توان و ظرفیت موجود در محله و محیط پیرامونی استفاده می‌کند. روحانیون محله را شناسایی می‌کند، خدمتشان می‌رسد و از ایشان برای حضور در مسجد دعوت می‌کند و گاهی منبر و محراب را به ایشان می‌سپارد.
۲۰. شهدای مسجدش را به خوبی می‌شناسد و سوابق، خاطرات و شخصیتشان را می‌شناساند. با خانواده شهدا مانوس است، به خانه‌های آن‌ها رفت و آمد دارد و جویای احوال پدران و مادران پیرشان هست و خانواده شهدا را تکریم می‌کند.
۲۱. با فناوری‌های جدید ارتباط برقرار کرده، آشنا شده و برای مطالعه، پژوهش و حتی برای اداره مسجد، متناسب با شأن و نیاز، از امکانات نوین بهره‌مند می‌گردد.
۲۲. استعدادهای مسجدی خود را می‌شناسد و از توانمندی و تجربه ایشان در امورات و کارهای مسجد استفاده می‌کند.
۲۳. هیئت امنای شایسته، باترکیب مناسب انتخاب می‌کند و جمع آنها را با تدبیر اداره می‌کند.
۲۴. درشرایطی که با مشکلات عاطفی زیادی روبرو هستیم، محور جمع مسجدی‌ها است و بین آنها اخوت، برادری، مهربانی و صمیمیت ایجاد می‌کند.
۲۵. در پاسخ‌گویی به سوالات مومنین مسجد، مخصوصاً جوآاترها، با حوصله وقت می‌گذارد.
۲۶. قرائت نمازش را به عنوان یک مسئله جدی، مرتب بررسی می‌کند.
۲۷. فضای مسجد را قرآنی می‌نماید. هم تلاوت روزانه دارد، هم کرسی تلاوت دارد، هم جلسه تفسیر دارد، هم جوانان را به حفظ تشویق می‌کند و بالاخره برای تدبر در قرآن راهنمایی می‌کند.
۲۸. به آراستگی ظاهر خود و به زیبایی عمامه خود، توجه دارد و به معطر بودن هنگام حضور در مسجد هم توجه می‌کند.
۲۹. به نشاط جسمی، به چابک بودن و به ورزش کردن اهمیت می‌دهد و به این ترتیب، مسجد را با نشاط می‌کند.
۳۰. منتظر نمی‌ماند اهالی محل بیایند مسجد و خدمت برسند، بلکه سراغ آنها می‌رود که به مسجد می‌آیند، می‌رود.
۳۱. با مغازه‌داران و کسبه محل، ارتباط برقرار می‌کند و برای بیان احکام کسب و کار و تجارت، صبر نمی‌کند آنها به مسجد بیایند، بلکه به مغازه‌ها مراجعه می‌کند.
۳۲. با مدارس محل خود ارتباط برقرار می‌کند، اطلاع دارد که چند مدرسه در همسایگی مسجد هست در مقاطع مختلف، بچه‌ها را به مسجد دعوت کرده، خود را معرفی می‌نماید، با معلمان جلسه منظم دارد و از دانش‌آموزان ممتاز در مسجد تقدیر می‌نماید.
۳۳. با مساجد اطراف خود ارتباط برقرار کرده و در قالب شورای ائمه‌ی جماعات و ارتباطات ناحیه‌ای، منطقه‌ای و محله‌ای، به تقویت انسجام روحانیون و تشکیک‌شبه‌ای تعریف شده و هدفمند، کمک می‌نماید.
۳۴. به مسائل مالی مسجد نظارت دارد. ثبت دقیق ورودی و خروجی مالی مسجد و درآمدها و تنظیم دفاتر مالی را از مسئول مالی هیات امنای مطالبه می‌نماید.
۳۵. تربیت فکری مخاطبان خودش را دست کم نمی‌گیرد.
۳۶. در هر مقطع زمانی پنج ساله، یک دوره تفسیر قرآن کوتاه، یک دوره شرح نهج‌البلاغه، یک دوره ترجمه تفسیری صحیفه سجاده‌یه و یک دوره احکام رساله به مخاطبان خود ارائه می‌نماید.
۳۷. فرمایش‌های رهبر عزیز و عالیقدرمان را با دقت و نه فقط برای بهره شخصی، بلکه به منظور انتخاب موضع و مأموریت گوش می‌کند، مطالعه می‌کند، به سایت ایشان مراجعه می‌کند، استنباط می‌کند و به‌روز، این مسائل را در مسجد تبیین می‌نماید.

۳۸. برای مومنین مسجد روشنگری می‌کند، در مورد مسائل روز، مسائل جهانی و مواضع داخلی به عنوان یک امام قوی و روشن‌فکر، توان سازماندهی انقلابی مسجد خود را دارد.
۳۹. با آثار و دیدگاه‌های امام راحل عظیم‌الشان(ره) آشنا و مأنوس است و برای پاسخ‌گویی به شبهات نسل جوان و مخاطبان خود، مراجعات مستمری به آثار شهید مطهری(ره) دارد، با حسن سلیقه مضامین را انتخاب می‌کند و رونق علمی به مسجدش می‌بخشد.
۴۰. برای سخنرانی و ارائه مطلب به مومنین، بهترین محتوا را از امین‌ترین منابع و کتاب‌ها انتخاب می‌کند.
۴۱. عزت نفس دارد و خودش را تحت هیچ شرایطی به نمازگزاران تحمیل نمی‌کند .
۴۲. در شرایط سخت مالی و اقتصادی، کوچک‌ترین نکته‌ای که حکایت از نیازش باشد، نزد اهل مسجد و هیأت امنای به زبان جاری نمی‌کند و از مناعت طبع روحانیت پاسداری می‌کند.
۴۳. به احوال خادم مسجد هم توجه دارد و می‌داند که خادم، یکی از موثرترین افراد در مسجد است. او را زیر نظر دارد، نظم و رفتار در شأن نمازگزاران را از او مطالبه می‌کند، در حقش دعا می‌کند و به او رهنمود می‌دهد .
۴۴. اقامه نماز صبح مسجد را جدی گرفته است. از اینکه افراد کمی در نماز صبح شرکت کنند، ناراحتی ندارد.
۴۵. یاد حضرت بقیه الله (ارواحنافداه) را مبتنی بر معارف روشن و دقیق، همراه با عواطف، زنده نگاه می‌دارد و مسجد را به شعبه ترویج معارف مهدوی مبدل کرده است .
۴۶. مسجد را کانون حیات طیبه، مرکز نشر معارف ناب و مروج سبک زندگی اسلامی می‌داند.
۴۷. از نفوذ معنوی و نورانیت مسجد برای حل و فصل اختلافات میان مومنین استفاده می‌کند.
۴۸. به ظرفیت مسجد برای سازماندهی کارهای خیرخواهانه و دستگیری از نیازمندان توجه دارد.
۴۹. به سه وعده نماز مسجد اهتمام دارد.
۵۰. به پایگاه بسیج مسجد نگاه پدران و نیروسازی دارد و از این ظرفیت برای تحقق اهداف مسجد بهره‌برداری می‌نماید.
۵۱. از توان و ظرفیت مشارکت مردمی برای باز نگه‌داشتن در مسجد، از ظهر تا مغرب استفاده می‌نماید و در این امر ولایی و ضروری، موفق است.